

SILNE I SKUTECZNE KRAJOWE INSTYTUCJE PRAW CZŁOWIEKA:

WYZWANIA, OBIECUJĄCE PRAKTYKI I MOŻLIWOŚCI

PODSUMOWANIE

1

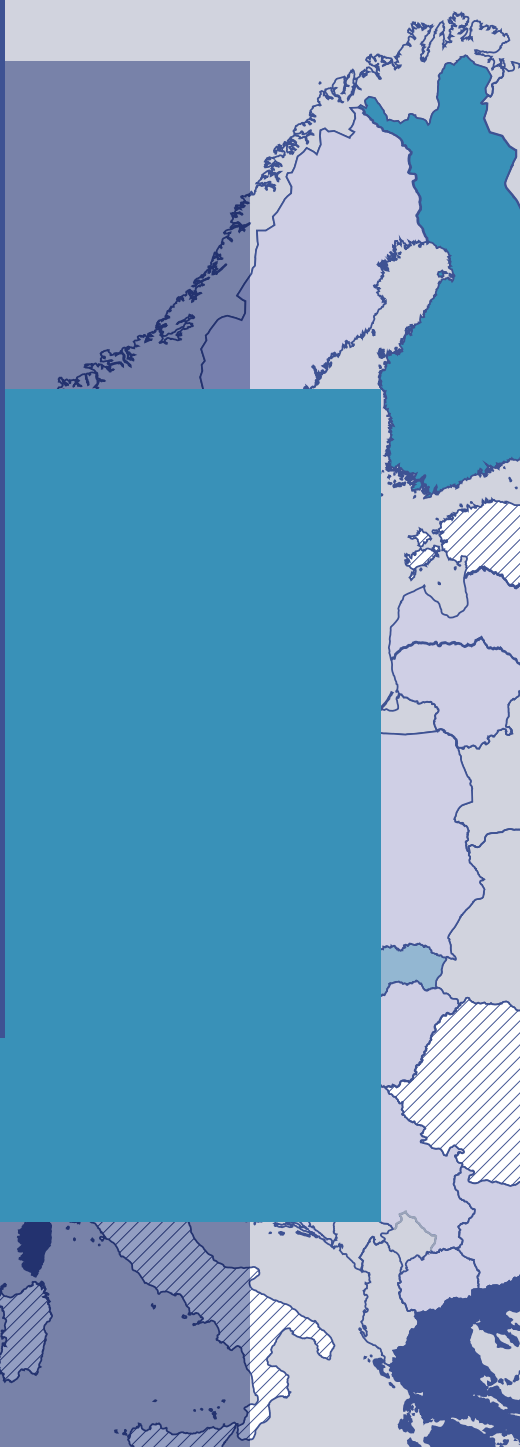
Czym są krajowe instytucje praw człowieka?

2

Świadomość na temat krajowych instytucji praw człowieka w UE

4

Najważniejsze ustalenia i opinie FRA

© Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, 2021

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

W celu wykorzystywania lub powielania zdjęć lub innych materiałów nieobjętych prawami autorskimi Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (lub Rady Europy) należy uzyskać zgodę bezpośrednio od właścicieli praw autorskich.

Ani Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, ani żadna osoba działająca w imieniu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021

Print	ISBN 978-92-9461-061-4	doi:10.2811/609634	TK-01-20-631-PL-C
PDF	ISBN 978-92-9461-043-0	doi:10.2811/412906	TK-01-20-631-PL-N

Zdjęcia:

Okładka: © FRA

Strona 3: © AdobeStock – photo 5000

Strona 8: © AdobeStock – konoplizkaya

Strona 13: © AdobeStock – Guillaume Le Bloas

Krajowe instytucje praw człowieka (NHRI) stanowią istotną część systemu ochrony praw człowieka na szczeblu krajowym. Poprzez podnoszenie świadomości, udzielanie porad, monitorowanie i pociąganie władz do odpowiedzialności odgrywają one główną rolę w podejmowaniu wielkich wyzwań współczesnego świata związanych z prawami człowieka – rozwiązując zarówno utrzymujące się problemy, takie jak dyskryminacja i nierówność, jak i wciąż pojawiające się nowe problemy, takie jak wpływ sztucznej inteligencji i pandemii COVID-19 na prawa człowieka.

W sprawozdaniu opublikowanym dziesięć lat po pierwszym kompleksowym badaniu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) na temat krajowych instytucji ochrony praw człowieka przeanalizowano te organy w UE, a także w Macedonii Północnej, Serbii i Zjednoczonym Królestwie. Zawiera ono analizę istotnych zmian, wyzwań związanych z ich skutecznością oraz sposobów zwiększenia ich wpływu. Wskazuje się w nim również na obiecujące praktyki i potencjał zwiększonego zaangażowania, takie jak rola krajowych instytucji praw człowieka we wspieraniu monitorowania praworządności i zgodności z Kartą praw podstawowych UE.

W ustaleniach FRA podkreśla się, że do wykorzystania swojego potencjału krajowe instytucje praw człowieka potrzebują jasnego mandatu, niezależności, odpowiednich zasobów, a także, że ich członkowie muszą odzwierciedlać różnorodność naszych społeczeństw. Muszą one również być zgodne z zasadami paryskimi dotyczącymi niezależności i skuteczności krajowych instytucji praw człowieka, zatwierdzonymi przez Organizację Narodów Zjednoczonych.

Zasady paryskie

Zasady paryskie

są dokumentem stanowiącym fundament dla międzynarodowych podstaw krajowych instytucji praw człowieka (NHRI). Określają one minimalne normy dla krajowych instytucji praw człowieka i dostarczają międzynarodowych punktów odniesienia, na podstawie których mogą one uzyskać akredytację. Zasady paryskie zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w drodze rezolucji 48/134 z dnia 20 grudnia 1993 r.

Aby zapoznać się z pełną treścią dokumentu, kliknij poniższy link: **Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles)**.

CZYM SĄ KRAJOWE INSTYTUCJE PRAW CZŁOWIEKA?

Krajowe instytucje praw człowieka (NHRI) są niezależnymi organizacjami utworzonymi przez państwa w celu promowania i ochrony praw człowieka w swoich krajach. Organizacje te przyjmują różne formy – takie jak komisje praw człowieka, instytucje rzeczników praw obywatelskich – i zazwyczaj realizują różnorodne obszary swych mandatów. Na przykład połowa krajowych instytucji praw człowieka objętych niniejszym sprawozdaniem to również instytucje rzeczników praw obywatelskich, a 16 z nich posiada pełne lub częściowe uprawnienia w zakresie równości. Niezależnie od ich dokładnej struktury i uprawnień mają one kluczowe znaczenie dla promowania praw człowieka na szczeblu krajowym.

Krajowe instytucje praw człowieka są nieodłącznie związane z międzynarodowym prawem dotyczącym praw człowieka, co wzmacnia ich rolę i wpływ, i podlegają międzynarodowym minimalnym standardom określonym w zasadach paryskich. Zasady te stanowią ramy niezależności i skuteczności w zakresie promowania i ochrony praw człowieka. Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 przyjęta przez Organizację Narodów Zjednoczonych, w szczególności cel 16 dotyczący silnych instytucji, obejmuje wskaźnik dla krajowych instytucji praw człowieka zgodnych z zasadami paryskimi (wskaźnik 16.A.1).

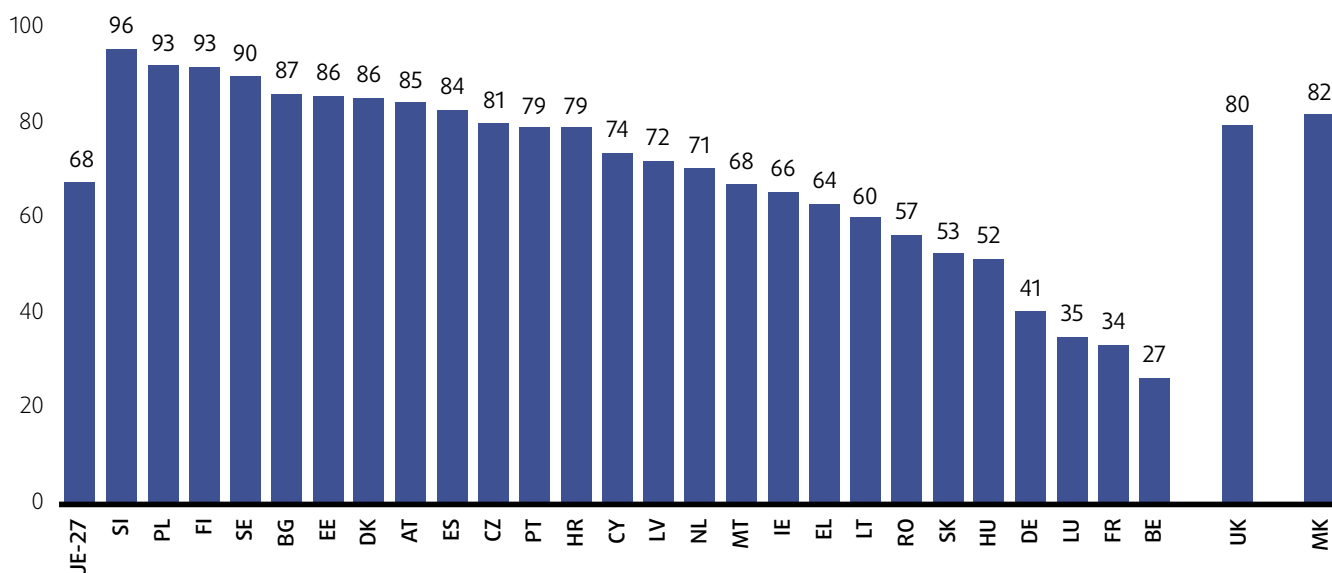
ŚWIADOMOŚĆ NA TEMAT KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA W UE

Jak wynika z **Badania na temat praw podstawowych** ⁽¹⁾ przeprowadzonego przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) w 2019 r. – obejmującego UE-27, Macedonię Północną i Zjednoczone Królestwo – ogółem 68 % osób słyszało o krajowej instytucji praw człowieka w swoim kraju. Wiedza na temat krajowych instytucji praw człowieka różni się jednak znacznie w zależności od kraju – od 96 % w Słowenii do 27 % w Belgii (zob. rys. 1). Zazwyczaj osoby młode w wieku 16–29 lat mają mniejszą świadomość istnienia krajowej instytucji praw człowieka w swoim kraju (60 % lub mniej) niż osoby starsze (68 % lub więcej). Osoby z poważnymi ograniczeniami w codziennej aktywności (np. osoby niepełnosprawne) są mniej świadome (58 % lub mniej) niż osoby, które nie posiadają takich ograniczeń (70 %). Nie odnotowano żadnych różnic między mężczyznami a kobietami w zakresie poziomu świadomości na temat krajowej instytucji praw człowieka.

Krajowe instytucje praw człowieka (NHRI) można scharakteryzować jako:

- ★ wyspecjalizowane niezależne podmioty ustanowione na mocy prawa krajowego – zazwyczaj podlegające parlamentowi narodowemu;
- ★ instytucje szeroko upoważnione do wspierania działań na rzecz podnoszenia świadomości i kształcenia oraz do ochrony praw człowieka poprzez monitorowanie działań oraz rozpatrywanie, badanie i zgłaszanie indywidualnych skarg;
- ★ organy krajowe odpowiedzialne za doradztwo w zakresie praw człowieka i ich monitorowanie;
- ★ instytucje akredytowane w ramach międzynarodowego procesu wzajemnej oceny jako całkowicie lub częściowo zgodne z zasadami paryskimi (status A) lub częściowo (status B);
- ★ organizacje upoważnione do monitorowania działań w zakresie praw człowieka na szczeblu krajowym i międzynarodowym oraz składania sprawozdań na ten temat;
- ★ organy uprawnione do uczestnictwa w Radzie Praw Człowieka ONZ oraz innych międzynarodowych mechanizmach praw człowieka.

RYSUNEK 1: ŚWIADOMOŚĆ ISTNIENIA POSZCZEGÓLNYCH KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA, WEDŁUG KRAJÓW (%) ^(a) ^(b) ^(c) ^(d)

Źródło: FRA, Badanie na temat praw podstawowych z 2019 r. (Dane gromadzono we współpracy z Urzędem Statystycznym Niderlandów (NL), Centre des technologies de l'information d'Etat (LU) oraz Urzędem Statystycznym Austrii (AT)).

▲ Uwaga:

- a) Spośród wszystkich respondentów, którzy zostali poproszeni o wypełnienie części ankiety zatytułowanej „Świadomość na temat praw i związane z tym obowiązki” (n = 26,045).
- b) We Włoszech nie zidentyfikowano żadnej organizacji odpowiadającej krajowej instytucji praw człowieka.
- c) W przypadku krajów, w których funkcjonują dwie krajowe instytucje praw człowieka, do badania wybrano tę bardziej znaną.
- d) Odpowiedź „wolę nie udzielać odpowiedzi” została wybrana przez mniej niż 1 % respondentów, zaś odpowiedź „nie wiem” przez co najwyżej 2 % w niektórych państwach członkowskich.
- e) Pytanie: „Czy kiedykolwiek słyszeli Państwo o którejś z poniższych instytucji? Proszę o podanie pierwszej odpowiedzi, jaka przyjdzie Państwu do głowy. [NAZWA KRAJOWEJ (AKREDYTOWANEJ) INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA]”.

⁽¹⁾ (FRA (2020), *What do fundamental rights mean for people in the EU? – Fundamental Rights Survey* („Jakie znaczenie dla obywateli UE mają prawa podstawowe? – Badanie na temat praw podstawowych”), Luksemburg, Urząd Publikacji.

Przeciwdziałanie COVID-19

Krajowa instytucja praw człowieka w **Finlandii** szybko zareagowała na środki podjęte w następstwie pandemii COVID-19, tworząc stronę internetową, na której wyjaśniono zmiany legislacyjne i ich wpływ na wdrażanie praw człowieka i praw podstawowych*.

Krajowa instytucja praw człowieka w **Polsce** stworzyła na swojej stronie internetowej stronę docelową, na której przedstawiono wszystkie działania krajowej instytucji praw człowieka związane z pandemią oraz z monitorowaniem reakcji rządu na COVID-19**.

Krajowa instytucja praw człowieka w **Luksemburgu** wystosowała list otwarty do premiera. Z zadowoleniem przyjmuje ona codzienne wysiłki rządu mające na celu zapewnienie ochrony całej ludności w tym trudnym okresie, informowanie o zadaniach polegających na monitorowaniu

rozwoju sytuacji i dopilnowaniu, by ograniczenia podstawowych praw i wolności były niezbędne i proporcjonalne do danej sytuacji, oraz przypominaniu, że „prawa człowieka stanowią jasne i niezbędne ramy dla rządu umożliwiające zagwarantowanie odpowiedniej równowagi między ochroną zdrowia publicznego a poszanowaniem praw podstawowych i wolności jednostki”***.

* Finlandia, Centrum Praw Człowieka (2020), COVID-19.

** Polska, Rzecznik Praw Obywatelskich (2020), Koronawirus i epidemia w Polsce.

*** Luksemburg, CDDH, Lettre ouverte du président de la CCDH au Premier Ministre. Więcej informacji na temat wpływu pandemii COVID-19 na prawa podstawowe człowieka można znaleźć w **Biuletynach poświęconych koronawirusowi** przygotowanych przez FRA.

Najważniejsze ustalenia i opinie FRA

Najważniejsze ustalenia

- ★ **Dostateczne uprawnienia:** Mandat krajowych instytucji praw człowieka ma często szeroki zakres. Obejmuje wiele obszarów prawa Unii, w których obowiązuje unijna karta praw – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej. Uwzględnia monitorowanie praw podstawowych, rozpatrywanie skarg, prowadzenie dochodzeń w sprawie naruszeń praw, doradzanie decydom, a także współpracę z innymi organami ochrony praw na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Aby zwiększyć ich oddziaływanie, państwa członkowskie – zarówno rządy, jak i parlamenty – powinny prowadzić formalne konsultacje z krajowymi instytucjami praw człowieka, stosować ich zalecenia oraz udzielać odpowiedzi na ich szczegółowe zapytania.
- ★ **Większa rola na szczeblu UE:** UE konsekwentnie uwzględnia prawa podstawowe w unijnym prawie i finansowaniu; może w dalszym ciągu opierać się na krajowych instytucjach praw człowieka przy monitorowaniu wdrażania zobowiązań z zakresu praw podstawowych wynikających z prawa UE, w tym prawnie wiążącej Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Może też regularnie z nimi współpracować w kwestiach związanych z prawami podstawowymi, np. w zakresie praworządności i stosowania Karty.
- ★ **Zgodność z zasadami paryskimi ONZ:** Szesnaście krajowych instytucji praw człowieka z UE obecnie w pełni przestrzega zasad przewodnich ONZ, a ich liczba wzrosła z dziewięciu w momencie publikacji przez FRA pierwszego przeglądu krajowych instytucji praw człowieka w 2010 r. W sześciu innych krajach krajowe instytucje praw człowieka nie przestrzegają powyższych zasad, a pozostałe pięć państw tworzy krajowe instytucje praw człowieka, dążąc do uzyskania akredytacji i osiągnięcia zgodności z zasadami. Obecnie również europejska sieć (ENNHRI) wspiera, wzmacnia i łączy krajowe instytucje praw człowieka. Wszystkie państwa członkowskie powinny korzystać z takiego wsparcia oraz zapewniać pełną zgodność swoich krajowych instytucji praw człowieka z zasadami ONZ.
- ★ **Ochrona i niezależność:** Prawie połowa osób kierujących krajowymi instytucjami praw człowieka ma ochronę prawną z tytułu odpowiedzialności karnej i cywilnej. Trzydzieści krajowych instytucji praw człowieka zgłosiło, że ich personel spotkał się z groźbami i nękaniami w pracy. Państwa członkowskie muszą chronić – między innymi prawnie – swoje krajowe instytucje praw człowieka, ich członków i pracowników oraz zapewniać pełną niezależność działania tych instytucji.
- ★ **Różnorodność:** Zaangażowanie szerokiego spektrum społeczeństwa może zwiększyć świadomość praw, a także skuteczność krajowych instytucji praw człowieka. Dzięki temu możliwe jest też zbudowanie bliższych więzi ze społeczeństwem obywatelskim oraz regionami i miastami.
- ★ **Odpowiednie zasoby:** W wielu krajowych instytucjach praw człowieka nadal brakuje pracowników w związku z ich różnorodnymi mandatami. Dlatego państwa członkowskie powinny wyposażyć te instytucje w niezbędne zasoby finansowe i kadrowe, aby mogły one skutecznie wypełniać swój mandat.

W ciągu dziesięciu lat od czasu, gdy Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej opublikowała swoje pierwsze sprawozdanie na temat krajowych instytucji praw człowieka, liczba instytucji zgodnych z zasadami paryskimi wzrosła z dziewięciu do 16 w obecnych 27 państwach członkowskich. W kolejnych sześciu państwach członkowskich istnieją krajowe instytucje praw człowieka, które nie są w pełni zgodne z zasadami. W konsekwencji wszystkie państwa członkowskie z wyjątkiem pięciu – Czech, Estonii, Włoch, Malty i Rumunii – posiadają krajowe instytucje praw człowieka. W tych pięciu krajach zachodzą również zmiany mające na celu akredytację instytucji i osiągnięcie zgodności z zasadami paryskimi.

Ważnym wydarzeniem od czasu sporządzenia sprawozdania Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2010 r. na temat instytucji jest utworzenie europejskiej sieci krajowych instytucji praw człowieka (ENNHRI). Sieć ta wspiera, wzmacnia i łączy krajowe instytucje praw człowieka, zapewniając doradztwo w zakresie tworzenia i akredytacji, wzajemnej wymiany i budowania zdolności, solidarności i wspólnego zaangażowania z UE i innymi mechanizmami.

UE nigdy nie ustanowiła przepisów dotyczących kwestii związanych z krajowymi instytucjami praw człowieka. Jednak w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 235/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiającym instrument finansowy na rzecz wspierania demokracji i praw człowieka na świecie uznała ona kluczowe znaczenie krajowych instytucji praw człowieka, wyraźnie zobowiązując się do wspierania krajowych instytucji praw człowieka w krajach spoza UE. Ponadto zasady paryskie zostały przywołane w **rozporządzeniu (WE) nr 168/2007** ustanawiającym Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Wyraźne i operacyjne zaangażowanie podmiotów promujących podstawowe prawa człowieka we wdrażanie prawa UE zawarto w proponowanym zmienionym rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów dotyczących programów finansowania UE ⁽²⁾. O krajowych instytucjach praw człowieka regularnie wspomina się w trakcie debaty na temat unijnych mechanizmów praworządności. Krajowe instytucje praw człowieka mogłyby się również wykazać większym zaangażowaniem w realizację unijnych strategii i ram w odniesieniu do takich kwestii, jak stosowanie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (Karta) lub informowanie o praworządności. Warunkiem wstępnym osiągnięcia pełnego potencjału w kontekście UE jest istnienie silnych, skutecznych i niezależnych krajowych instytucji praw człowieka we wszystkich państwach członkowskich.

KRAJOWE INSTYTUCJE PRAW CZŁOWIEKA POSIADAJĄCE STATUS A ZGODNE Z ZASADAMI PARYSKIMI WE WSZYSTKICH PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH

Wszystkie państwa członkowskie zobowiązały się do ustanowienia krajowych instytucji praw człowieka. Z uwagi na to, że posiadają one horyzontalny mandat w zakresie wszystkich praw człowieka, ważne jest, aby krajowe instytucje praw człowieka były lepiej przygotowane do wdrażania praw podstawowych w węższym zakresie prawa UE.

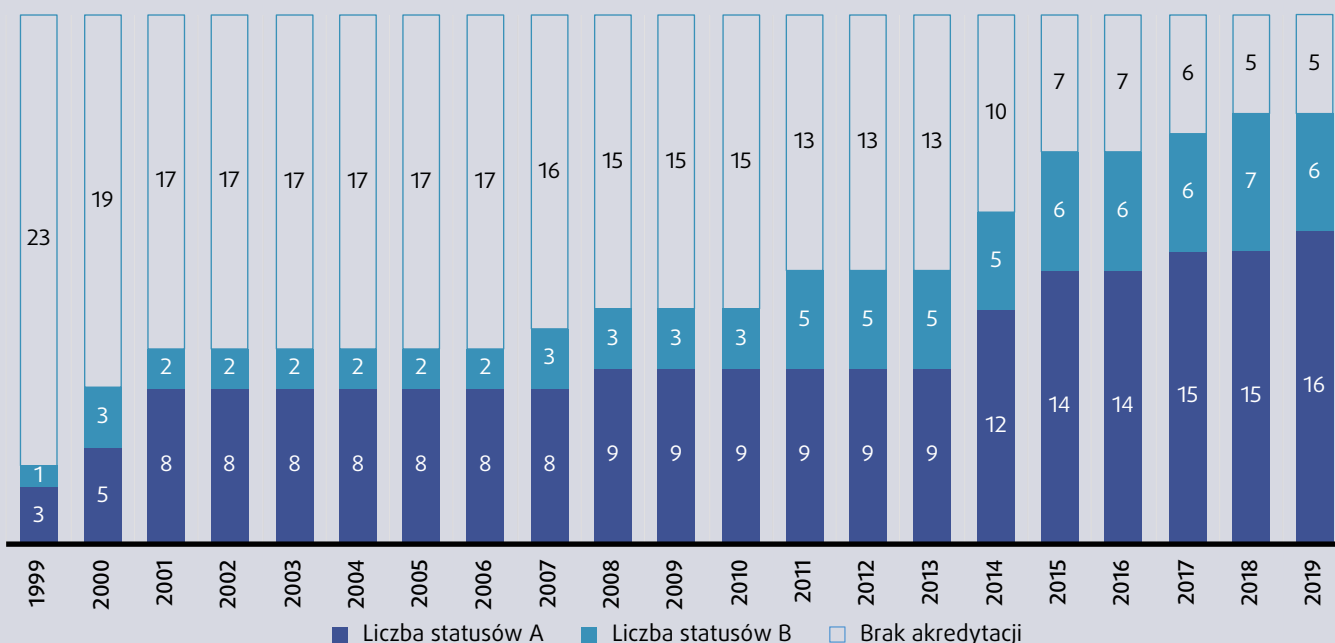
⁽²⁾ Komisja Europejska (2018), **Wniosek dotyczący rozporządzenia ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące [szczególnych funduszy unijnych]**, COM(2018) 375 final z 29.5.2018.

OPINIA FRA 1

Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, przywołując swoją opinię ze sprawozdania w sprawie krajowych instytucji praw człowieka z 2010 r., uważa, że wszystkie państwa członkowskie powinny posiadać niezależne, skuteczne i wpływowe krajowe instytucje praw człowieka, które są zgodne z zasadami paryskimi, aby realizować i promować prawa człowieka oraz prawa podstawowe w bardziej skuteczny sposób.

RYСУNEK 2: LICZBA KRAJÓW EUROPEJSKICH POSIADAJĄCYCH KRAJOWE INSTYTUCJE PRAW CZŁOWIEKA ZE STATUSEM A I B

Źródło: FRA, 2020 (badanie źródeł wtórnych na podstawie danych dotyczących akredytacji członków ENNHRI i Światowego Sojuszu Krajowych Instytucji Praw Człowieka).

OPINIA FRA 2

Państwa członkowskie, które posiadają krajowe instytucje praw człowieka, powinny dążyć do poprawy ich skuteczności, niezależności i wpływu, zgodnie z zaleceniami podkomitetu akredytacyjnego Światowego Sojuszu Krajowych Instytucji Praw Człowieka (GANHRI). Państwa członkowskie ustanawiające krajowe instytucje praw człowieka powinny kierować się ogólnymi uwagami podkomitetu akredytacyjnego, aby zapewnić ich zgodność z zasadami paryskimi. W tym zakresie państwa członkowskie mogą korzystać z pomocy technicznej zapewnianej przez ENNHRI, organizacje międzyrządowe i Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (OHCHR).

Jednakże, o ile tylko pięć państw członkowskich w ogóle nie posiada krajowych instytucji praw człowieka, o tyle w czerwcu 2020 r. 11 z 27 państw członkowskich nadal nie posiadało krajowych instytucji praw człowieka o statusie A zgodnie z zasadami paryskimi.

▲
Uwaga: Obejmuje tylko 27 państw członkowskich UE; „brak akredytacji” oznacza liczbę państw członkowskich UE nieposiadających akredytowanej krajowej instytucji praw człowieka.

ZWIĘKSZONA ROLA KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA W UE – NIEZALEŻNE MONITOROWANIE PRAW PODSTAWOWYCH W PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH

Przewidziany w prawie UE wymóg ustanowienia lub wyznaczenia organów ds. równości w wielu krajach oznacza, że krajowa instytucja praw człowieka pełni również funkcję organu ds. równości. W kolejnym zaleceniu Komisji Europejskiej zachęcano państwa członkowskie UE do wzmocnienia niezależności i skuteczności organów ds. równości, aby mogły one lepiej wykonywać swoje zadania, takie jak oferowanie niezależnej pomocy ofiarom dyskryminacji, promowanie równości, prowadzenie niezależnych badań i wydawanie niezależnych sprawozdań i zaleceń (**zalecenie Komisji (UE) 2018/951 w sprawie norm dotyczących organów ds. równości** – zalecenie 1.2).

W konkluzjach Rady Unii Europejskiej w sprawie Karty, przyjętych we wrześniu 2019 r., podkreślono, że „niezależne krajowe instytucje praw człowieka, organy ds. równości i inne mechanizmy praw człowieka [...] odgrywają kluczową rolę w ochronie i propagowaniu praw podstawowych oraz w zapewnianiu zgodności z Kartą”. Rada zachęcała do współpracy z tymi mechanizmami i wspierała je w realizacji swoich mandatów, w tym we wdrażaniu i propagowaniu Karty.

Dzięki swojemu szerokiemu mandatowi w zakresie praw człowieka krajowe instytucje praw człowieka odgrywają istotną rolę w wielu obszarach prawa Unii, w których Karta ma zastosowanie. Obejmuje to kluczowe kwestie prawa Unii (takie jak azyl i migracja, ochrona danych i wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych), w których monitorowanie stosowania Karty przez krajowe instytucje praw człowieka w państwach członkowskich mogłoby zostać wzmocnione. Instytucje mogą również rozwijać współpracę i wsparcie dla podmiotów uczestniczących w realizacji elementów Karty dotyczących egzekwowania prawa – rządów, administracji, ustawodawców, sędziów i innych przedstawicieli zawodów prawniczych, organów ścigania, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i obrońców praw – w celu ich lepszego wykorzystania i zwiększenia świadomości na temat Karty.

OPINIA FRA 3

Unia Europejska mogłaby w bardziej spójny sposób korzystać z krajowych instytucji praw człowieka jako kluczowych podmiotów w zakresie wdrażania praw podstawowych, w tym poprzez zapewnienie niezależnego i skutecznego monitorowania praw podstawowych w państwach członkowskich. Zależność taką należy wspierać poprzez bliskie i regularne relacje z poszczególnymi krajowymi instytucjami praw człowieka, w szczególności z ENNHRI. Kwalifikowana interakcja mogłaby być zarezerwowana dla krajowych instytucji praw człowieka i ENNHRI zgodnych z zasadami paryskimi. Należy również zapewnić zdolność krajowych instytucji praw człowieka i ENNHRI do skutecznego zaangażowania poprzez zapewnienie wystarczających zasobów ludzkich i finansowych.

Każde takie zaangażowanie musi być realizowane bez naruszania niezależności i skuteczności krajowych instytucji praw człowieka, jak określono w zasadach paryskich. Krajowe instytucje praw człowieka nie zastępują obowiązku państw w zakresie wdrażania praw podstawowych, ale mogą dostarczać niezależnych porad i zaleceń dla poszczególnych państw oraz mogą służyć jako niezależny mechanizm monitorowania realizacji przez państwo swoich zobowiązań w zakresie praw podstawowych.

Uwaga: E&W: Anglia i Walia;
NI: Irlandia Północna;
SCT: Szkocja.

RYСУNEK 3: INSTYTUCJE UPOWAŻNIONE DO PEŁNIENIA FUNKCJI ORGANU DS. RÓWNOŚCI NA MOCY PRAWA UE

Status A																																		
Status B																																		
Brak akredytowanej instytucji																																		
0 – Przyczyniający się (nie jedyny organ ds. równości)	Austria	Belgia	Bułgaria – Komisja	Bułgaria – Rzecznik	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Niemcy	Grecja	Węgry	Irlandia	Włochy	Łotwa	Litwa	Luksemburg	Malta	Niderlandy	Polska	Portugalia	Rumunia – Instytut	Rumunia – Rzecznik	Słowacja	Słowenia	Hiszpania	Szwecja	Zjednoczone Królestwo – E&W	Zjednoczone Królestwo – SCT	Zjednoczone Królestwo – NI	Macedonia Północna	Serbia
Organ ds. równości	0			0				0	0					0	n/a					0														

Źródło: FRA, 2020 (na podstawie 33 odpowiedzi na kwestionariusz wysłany do 34 krajowych instytucji praw człowieka, badanie źródeł wtórnych FRA).

OPINIA FRA 4

Instytucje UE mogłyby ustanowić bardziej regularną wymianę z krajowymi instytucjami praw człowieka. Można tego dokonać na przykład w Radzie Unii Europejskiej, w jej grupach roboczych ds. praw podstawowych lub w innych grupach roboczych.

Regularna wymiana obiecujących praktyk i wyzwań związanych z krajowymi instytucjami praw człowieka pozwoliłaby na wzajemne uczenie się, w jaki sposób najlepiej zwiększyć skuteczność, niezależność i wpływ krajowych instytucji praw człowieka, aby jak najlepiej wykorzystać je w kontekście UE.

Ponadto można prowadzić wymianę z Komisją Europejską w takich dziedzinach, jak monitorowanie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i praworządności.

Z badań przeprowadzonych przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej wynika, że tylko cztery z 33 krajowych instytucji praw człowieka objętych niniejszym sprawozdaniem systematycznie korzystają z Karty, podczas gdy pozostałe wskazują, że nie wykorzystują jeszcze w pełni jej potencjału. Instytucje uważają jednak, że ogólnie rzecz biorąc, poziom wykorzystania Karty w ich systemach prawnych i politycznych zdaje się wzrastać. Na pytanie, czy rola Karty zwiększyła się w ciągu ostatnich 10 lat – od czasu, gdy Karta stała się prawnie wiążąca – w zakresie działań odpowiednich krajowych instytucji praw człowieka, 16 spośród krajowych instytucji praw człowieka, które odpowiedziały na to pytanie, stwierdziło, że rola ta wzrosła, podczas gdy 13 nie dostrzegło takiego wzrostu znaczenia Karty dla ich działań. Osiemnaście krajowych instytucji praw człowieka uznało, że ograniczony zakres Karty jest powodem, dla którego nie jest ona wykorzystywana w znacznym stopniu. Prawie tyle samo instytucji (16) stwierdziło, że brak zrozumienia wartości dodanej Karty w porównaniu z instrumentami międzynarodowymi, takimi jak europejska konwencja praw człowieka, lub krajowymi źródłami prawnymi (13), był przyczyną niskiego poziomu wykorzystania Karty. Instytucje wydają się zatem postrzegać Kartę głównie jako zbyt złożoną, by ją stosować, chociaż tylko cztery krajowe instytucje praw człowieka wskazały, że ograniczenia w mandacie uniemożliwiły im korzystanie z tego dokumentu na większą skalę.

Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej, ze względu na ich krajowe ukierunkowanie i ustalone kanały współpracy z ONZ stosunkowo niewiele krajowych instytucji praw człowieka angażuje się w bezpośrednią wymianę i współpracę z instytucjami UE; jednakże ENNHRI odegrała ważną rolę w poprawie powiązań krajowych instytucji praw człowieka z regionalnymi strategiami i procesami, w tym na szczeblu UE. Ponadto ENNHRI stanowi wspólny głos dla krajowych instytucji praw człowieka w całym regionie, w tym poprzez opracowywanie regionalnych sprawozdań i zaleceń, które mogą być wykorzystywane w procesach tworzenia prawa i polityki. Ogólnie rzecz biorąc, wymiana między krajowymi instytucjami praw człowieka a UE mogłaby zostać znacznie zwiększona – zarówno w ramach procesów UE, jak i zaangażowania państw członkowskich w procedury unijne.

Istotny przykład stanowi możliwość rozwoju organów krajowych w zakresie monitorowania programów finansowanych przez UE na szczeblu krajowym. W ramach obecnych funduszy unijnych, okresu programowania na lata 2014–2020, prawodawstwo unijne nakłada wymóg, aby w celu uzyskania dostępu do finansowania unijnego (np. na rozwój regionalny, spójność i kwestie społeczne) państwa członkowskie spełniały pewne warunki (warunki wstępne), w tym zdolność do wdrożenia unijnego prawa i polityki w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji i równości płci, a także Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W celu monitorowania wdrażania, w przepisach prawa Unii przewiduje się również możliwość zaangażowania organów krajowych posiadających mandat do spraw równości do odpowiednich komitetów monitorujących na szczeblu krajowym; jednakże, zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej, bardzo niewiele krajowych instytucji praw człowieka, będących również organami ds. równości, uczestniczyło w komitetach monitorujących programy finansowane przez UE.

Uwaga: E&W: Anglia i Walia;
NI: Irlandia Północna;
SCT: Szkocja.

OPINIA FRA 5

UE powinna nadal zapewniać zasoby dla krajowych instytucji praw człowieka i ENNHRI w celu dalszego wspierania ich skutecznego wkładu we wdrażanie praw podstawowych i praworządności w Europie. Komisja Europejska mogłaby rozważyć zwiększenie możliwości finansowania, aby pomóc krajowym instytucjom praw człowieka w rozwoju wiedzy fachowej na temat stosowania Karty na szczeblu krajowym. Może to ułatwić im wspieranie państw członkowskich w stosowaniu Karty, w tym w stanowieniu prawa i kształtowaniu polityki oraz wykorzystywaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

RYSUNEK 4: AKREDYTACJA KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA I DODATKOWE MANDATY NA MOCY TRAKTATÓW ONZ

Status A	Austria	Belgia	Bulgaria – Komisja	Bulgaria – Rzecznik	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Niemcy	Grecja	Węgry	Irlandia	Włochy	Łotwa	Litwa	Luksemburg	Malta	Niderlandy	Polska	Portugalia	Rumunia – Instytut	Rumunia – Rzecznik	Słowacja	Słowenia	Hiszpania	Szwecja	Zjednoczone Królestwo – E&W	Zjednoczone Królestwo – SCT	Zjednoczone Królestwo – NI	Macedonia Północna	Serbia	
Status B																																			
Brak akredytowanej instytucji																																			
0 – Przyczyniający się (nie jedyny organ ds. równości)																																			
Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej (art. 14 – organ)																																			
OPCAT (krajowy mechanizm prewencji)							0		0																										
CRPD (krajowy mechanizm monitorowania)	0									0													0		0	0									

Źródło: FRA, 2020 (na podstawie 33 odpowiedzi na kwestionariusz wysłany do 34 krajowych instytucji praw człowieka, badanie źródeł wtórnych FRA oraz informacje zwrotne krajowych instytucji praw człowieka).

W odniesieniu do następnego okresu programowania UE na lata 2021–2027 obecny wniosek Komisji dotyczący zmienionego (tzw.) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów w zakresie funduszy unijnych stwarza możliwość zaangażowania organów krajowych odpowiedzialnych za promowanie praw podstawowych. Ta potencjalna rola podmiotów takich jak krajowe instytucje praw człowieka w programach finansowanych przez UE stanowi okazję do wzmocnienia wdrażania praw podstawowych w całej UE oraz do wzmocnienia roli instytucji i zwiększenia ich wpływu na danym terenie. Jest to również okazja do lepszego zintegrowania międzynarodowych standardów praw człowieka z prawem Unii i procesami tworzenia polityki.

Unia Europejska może czerpać dalsze inspiracje z praktyki ONZ, która przewiduje przyznanie krajowym instytucjom praw człowieka, zgodnym z zasadami paryskimi, szczególnego statusu w zakresie udziału i wkładu w szereg organów, mechanizmów i procesów, w tym w Radę Praw Człowieka i organy traktatowe. Możliwości takie w ONZ mają charakter dalekosiężny i obejmują wkład w oceny krajowe, dalsze postępowania, opracowywanie norm i procedur składania skarg.

OPINIA FRA 6

Aby zwiększyć dostępną bazę analiz i dowodów w celu sprawdzenia zgodności z Kartą podczas transpozycji i wdrażania prawodawstwa Unii, państwa członkowskie powinny rozważyć zaproszenie krajowych instytucji praw człowieka do udziału w odpowiednich procedurach. Może to dotyczyć na przykład kontroli zgodności i oceny skutków.

SKUTECZNE I BEZPIECZNE INSTYTUCJE

Aby krajowe instytucje praw człowieka wywierały silny wpływ na prawa człowieka, niezbędna jest zdolność do udzielania porad decydentom i ustawodawcom. Badania prowadzone przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (zob. **ramka dotycząca metodologii**) pokazują, że instytucje objęte niniejszym sprawozdaniem wykorzystują swoje sprawozdania roczne i tematyczne, aby zaznaczyć istotne wydarzenia, a także ich potencjał w zakresie współpracy z rządami i parlamentami, w tym

podczas pandemii COVID-19; wprowadzie krajowe instytucje praw człowieka zazwyczaj kierują swoje sprawozdania roczne do parlamentów, jednak nie zawsze są one przedmiotem dyskusji parlamentarnej, co ogranicza ich widoczność i wpływ. Taka dyskusja ma charakter obowiązkowy tylko w kilku krajach.

Krajowe instytucje praw człowieka muszą posiadać wystarczające uprawnienia, aby wywierać wpływ. Silne uprawnienia, takie jak możliwość zwracania się do ministrów rządu o odpowiedź na konkretne zapytania, mogą być rzadko wykorzystywane, ale samo ich istnienie może zagwarantować krajowym instytucjom praw człowieka niezbędny autorytet. Z badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszego sprawozdania wynika, że wszystkie instytucje publikują informacje i dane dotyczące swojej działalności, dostarczając użytecznych informacji zarówno na potrzeby oceny zewnętrznej, jak i samooceny. Może to obejmować liczbę sporządzonych sprawozdań lub innych publicznych interwencji krajowych instytucji praw człowieka, liczbę przyjętych zaleceń lub liczbę przeprowadzonych wizyt monitorujących.

*Uwaga: E&W: Anglia i Walia;
NI: Irlandia Północna;
SCT: Szkocja.*

RYSUNEK 5: PORADY KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA DLA RZĄDÓW

Status A	Austria	Belgia	Bułgaria – Komisja	Bułgaria – Rzecznik	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Niemcy	Grecja	Węgry	Irlandia	Włochy	Łotwa	Litwa	Luksemburg	Malta	Niderlandy	Polska	Portugalia	Rumunia – Instytut	Rumunia – Rzecznik	Słowacja	Słowenia	Hiszpania	Szwecja	Zjednoczone Królestwo – E&W	Zjednoczone Królestwo – SCT	Zjednoczone Królestwo – NI	Macedonia Północna	Serbia	
Wyraźny obowiązek																																			
Wyraźna możliwość																																			
Możliwość dorozumiana/ ustalona praktyka																																			

Źródło: FRA, 2020 (na podstawie 33 odpowiedzi na kwestionariusz wysłany do 34 krajowych instytucji praw człowieka).

Aby utrzymać skuteczność działania, instytucje potrzebują silnej podstawy prawnej, która umożliwi ich ustanowienie i funkcjonowanie oraz zagwarantuje ich niezależność. Zgodnie z zasadami paryskimi podstawa prawna każdej krajowej instytucji praw człowieka powinna dotyczyć w szczególności jej niezależności, istnienia, struktur, mandatów i uprawnień. Badania przeprowadzone na potrzeby niniejszego sprawozdania wykazały, że o ile podstawa prawna dla krajowych instytucji praw człowieka w państwach członkowskich jest zasadniczo dość solidna, oparta na ustawie przyjętej przez parlament, to tylko 14 instytucji podlega również ochronie na mocy przepisów konstytucyjnych.

W związku z podstawą prawną istnieje potrzeba uzyskania mandatu krajowych instytucji praw człowieka, którego zakres byłby wystarczająco szeroki, aby objąć wszystkie istotne prawa człowieka i prawa podstawowe. Zgodnie z zasadami paryskimi mandat powinien opierać się na instrumentach międzynarodowych, których stroną jest dane państwo (Kompetencje i obowiązki, ust. 3 lit. b)). Aby podkreślić rolę krajowych instytucji praw człowieka w zakresie promowania i monitorowania praw podstawowych w kontekście UE, w dokumentach stanowiących podstawę działań krajowych instytucji praw człowieka można by umieścić wyraźne odniesienie do Karty i prawa Unii. Z badań przeprowadzonych przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej wynika, że Karta nie jest określana jako kluczowa norma w strukturze instytucji: z wyjątkiem projektu ustawy w Szwecji dokumenty stanowiące podstawę prawną krajowych instytucji praw człowieka w UE nie odnoszą się wyraźnie do Karty.

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej zdecydowana większość z 33 krajowych instytucji praw człowieka objętych niniejszym sprawozdaniem posiada mandaty obejmujące działania monitorujące. Spośród tych instytucji 28 prowadzi działania monitorujące, m.in. poprzez inspekcje miejsc zatrzymań. Spośród tych krajowych instytucji praw człowieka 13 wykonuje te działania w ramach wyraźnego obowiązku, osiem w ramach wyraźnej możliwości, a siedem wyłącznie na podstawie ustalonej praktyki.

Uwagi: E&W: Anglia i Walia; NI: Irlandia Północna; SCT: Szkocja. () W ramach struktury parasolowej fińskiej krajowej instytucji praw człowieka Parlamentarny Rzecznik Praw Obywatelskich ma swoją podstawę prawną w konstytucji, natomiast Centrum Praw Człowieka ustanowiono na mocy ustawy.*

OPINIA FRA 7

Aby wzmocnić wpływ krajowych instytucji praw człowieka, państwa członkowskie mogłyby zwrócić się do takich instytucji o wydanie zaleceń dotyczących wpływu projektów aktów prawnych i polityk na prawa podstawowe w celu poprawy przestrzegania praw podstawowych, w tym podczas stanu wyjątkowego ogłoszonego niedawno w kontekście pandemii COVID-19. Parlamente mogłyby również utrzymywać sformalizowane stosunki z krajowymi instytucjami praw człowieka i zapewniać, aby sprawozdania tych instytucji kierowane do parlamentu były właściwie przedstawiane i omawiane.

Państwa członkowskie mogłyby zapewnić systematyczne śledzenie i publiczną sprawozdawczość w zakresie działań następczych i wdrażania zaleceń krajowych instytucji praw człowieka. Powyższe mogłyby obejmować sprawozdawczość dotyczącą tego, które zalecenia są nadal rozpatrywane i na jakim etapie, a także które zalecenia zostały wyraźnie odrzucone lub pozostawione bez odpowiedzi przez właściwe organy krajowe.

Jeżeli zalecenia krajowych instytucji praw człowieka nie zostaną zrealizowane, mogłyby istnieć skuteczne formalne sposoby ich uwzględnienia przez parlament.

RYSUNEK 6: RODZAJ PODSTAWY PRAWNEJ WEDŁUG PAŃSTWA I INSTYTUCJI – KONSTYTUCJA LUB USTAWODAWSTWO ZWYKŁE

	Austria	Belgia	Bulgaria – Komisja	Bulgaria – Rzecznik	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Niemcy	Grecja	Węgry	Irlandia	Włochy	Łotwa	Litwa	Luksenburg	Malta	Niderlandy	Polska	Portugalia	Rumunia – Instytut	Rumunia – Rzecznik	Słowacja	Słowenia	Hiszpania	Szwecja	Zjednoczone Królestwo – E&W	Zjednoczone Królestwo – SCT	Zjednoczone Królestwo – NI	Macedonia Północna	Serbia			
Status A																																					
Status B																																					
Brak akredytowanej instytucji																																					
Konstytucja										(*)																											
Ustawa										(*)																											

Źródło: FRA, 2020 (na podstawie 33 odpowiedzi na kwestionariusz wysłany do 34 krajowych instytucji praw człowieka oraz badanie źródeł wtórnych FRA).

OPINIA FRA 8

Ze względu na niezależność i skuteczność państwa członkowskie mogłyby, ustanawiając nowe lub wzmacniając istniejące krajowe instytucje praw człowieka, zapewnić solidną podstawę prawną – najlepiej zabezpieczoną postanowieniami konstytucyjnymi. Zmiany podstawy prawnej wymagają uprzednich skutecznych procesów konsultacyjnych, w tym silnej roli samej krajowej instytucji praw człowieka.

Poza szerokim mandatem w zakresie praw człowieka, obejmującym wszystkie prawa człowieka, oraz wyraźnym odniesieniem w swoim mandacie do międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka (w tym traktatów i interpretacji dokonywanych przez odpowiednie mechanizmy monitorowania) podstawa prawna lub odpowiednik krajowej instytucji praw człowieka mogłyby również zawierać odniesienie do prawa Unii, Karty i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Przyczyni się to do wzmocnienia powiązań z prawami podstawowymi UE.

Podobnie 29 instytucji jest zdolnych do prowadzenia dochodzeń w sprawie systematycznego naruszania praw człowieka i formułowania zaleceń dotyczących dochodzenia roszczeń. Spośród nich 12 czyni to w ramach wyraźnego obowiązku, 10 w ramach wyraźnej możliwości, a siedem wyłącznie na podstawie ustalonej praktyki. Ponadto 27 krajowych instytucji praw człowieka posiada uprawnienia do prowadzenia dochodzeń w sprawie zarzutów systematycznego naruszania praw człowieka z własnej inicjatywy, w ramach wyraźnego obowiązku (10) lub wyraźnej możliwości (10), lub na podstawie ustalonej praktyki (siedem).

Większość instytucji posiada również uprawnienia w zakresie badania indywidualnych skarg w zakresie naruszenia praw człowieka i formułowania zaleceń dotyczących dochodzenia roszczeń, choć w tym przypadku liczba ta jest niższa – 23 krajowe instytucje praw człowieka (20 w ramach wyraźnego obowiązku).

Z badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszego sprawozdania wynika, że wszystkie krajowe instytucje praw człowieka do pewnego stopnia monitorują i oceniają działania następcze i realizację zaleceń przez rządy, przy czym kilka instytucji publikuje dane i informacje na temat przyjęcia ich zaleceń przez odpowiednie władze.

Ponadto oceny krajowych instytucji praw człowieka muszą uwzględniać ich rzeczywiste działania i wpływ, wykraczające poza samą zgodność z formalnymi aspektami zasad paryskich. Z badań FRA wynika, że instytucje mierzą swój wpływ na sytuację w zakresie praw człowieka, biorąc pod uwagę najważniejsze kwestie związane z prawami człowieka w społeczeństwie. Takimi ważnymi kwestiami mogą być aspekty praw człowieka związane z praworządnością, migracją i integracją, zmianami środowiskowymi i technologicznymi, równością i przestępstwami z nienawiści lub wpływem globalnych pandemii na prawa podstawowe.

Uwaga:

E&W: Anglia i Walia;
NI: Irlandia Północna;
SCT: Szkocja.

OPINIA FRA 9

Państwa członkowskie powinny dopilnować, aby krajowe instytucje praw człowieka dysponowały wystarczającymi zasobami do przeprowadzania okresowych ocen skutków i skuteczności swoich działań, w tym, w razie potrzeby, ocen zewnętrznych. Wyniki takich ocen należy podać do wiadomości publicznej.

RYСУNEK 7: UPRAWNIENIA KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA W ZAKRESIE BADANIA INDYWIDUALNYCH SKARG DOTYCZĄCYCH NARUSZEŃ PRAW CZŁOWIEKA

	Austria	Belgia	Bulgaria – Komisja	Bulgaria – Rzecznik	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Niemcy	Grecja	Węgry	Irlandia	Włochy	Łotwa	Litwa	Luksemburg	Malta	Niderlandy	Polska	Portugalia	Rumunia – Instytut	Rumunia – Rzecznik	Słowacja	Słowenia	Hiszpania	Szwecja	Zjednoczone Królestwo – E&W	Zjednoczone Królestwo – SCT	Zjednoczone Królestwo – NI	Macedonia Północna	Serbia		
Status A																																				
Status B																																				
Brak akredytowanej instytucji																																				
Wyraźny obowiązek																																				
Wyraźna możliwość																																				
Ustalona praktyka																																				
Brak takiej możliwości																																				

Źródło: FRA, 2020 (na podstawie 33 odpowiedzi na kwestionariusz wysłany do 34 krajowych instytucji praw człowieka).

NIEZALEŻNE KRAJOWE INSTYTUCJE PRAW CZŁOWIEKA

Głównym elementem, który pomaga zapewnić niezależność krajowym instytucjom praw człowieka, są procedury wyboru i mianowania członków organu decyzyjnego instytucji. Z przeglądu akredytacji przeprowadzonego przez podkomitet akredytacyjny wynika, że konieczne są dalsze działania, w tym w odniesieniu do państw członkowskich UE. Analogicznie należy również rozważyć procedury zwolnień ⁽³⁾.

Badania przeprowadzone na potrzeby niniejszego sprawozdania wskazują na potrzebę poprawy procesów powoływania organów decyzyjnych krajowych instytucji praw człowieka w celu zapewnienia przejrzystości i wiarygodności. Pomimo dużych różnic w rodzaju organów i praktyk stosowanych w poszczególnych państwach członkowskich można wyciągnąć ogólne wnioski, które są istotne dla wszystkich. W odniesieniu do ogólnych uwag podkomitetu akredytacyjnego i ustaleń niniejszego sprawozdania wyciągnięte wnioski obejmują zapewnienie przejrzystego i otwartego na zgłoszenia procesu mianowania lub rozważenie innych sposobów wzmocnienia niezależności instytucji. Niezależność krajowych instytucji praw człowieka została by wzmocniona poprzez kontrolowanie kandydatów przez niezależny komitet ekspertów zgodnie z wymogami ustawowymi zapewniającymi przejrzystość i wybór uwzględniający osiągnięcia. Zaangażowanie parlamentarne, np. w formie konsultacji z doradcami, mogłoby również być korzystne przy rozpatrywaniu zgłoszeń kandydatów.

OPINIA FRA 10

Zgodnie z zasadami paryskimi i w odniesieniu do ogólnych uwag podkomitetu akredytacyjnego Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej uważa, że państwa członkowskie powinny usprawnić procedurę wyboru i mianowania członków (liderów) krajowych instytucji praw człowieka, zapewniając większą przejrzystość oraz gwarantując dostęp do tych procedur możliwie najszerzej grupie kandydatów. Takie procedury mogłyby obejmować niezależne komisje ekspertów i zaangażowanie parlamentarne.

⁽³⁾ Zob. Światowy Sojusz Krajowych Instytucji Praw Człowieka (2018), **SCA General Observations** („Uwagi ogólne podkomitetu akredytacyjnego”), 2.1.

OPINIA FRA 11

Jak podkreśliła Rada Unii Europejskiej, państwa członkowskie UE powinny zapewnić krajowym instytucjom praw człowieka i społeczeństwu obywatelskiemu bezpieczne i sprzyjające warunki, tak aby krajowe instytucje praw człowieka były wolne od gróźb i nękania. Aby zapobiec zagrożeniom lub innym formom presji związanym z działaniami na rzecz promowania i ochrony praw człowieka, UE i jej państwa członkowskie muszą, w ścisłej współpracy z krajowymi instytucjami praw człowieka, wprowadzić środki ochronne, w tym odpowiednie ustawodawstwo.

Krajowe instytucje praw człowieka, ich członkowie i pracownicy muszą być chronieni przed nękaniami, atakami lub innymi aktami zastraszania wynikającymi z ich działań objętych mandatem, a wszelkie takie działania muszą być należycie potraktowane jako priorytet przez państwa członkowskie UE.

Innym ważnym wymogiem instytucjonalnym zwiększającym niezależność krajowych instytucji praw człowieka i ochronę przed niektórymi formami zagrożeń jest ochrona przed odpowiedzialnością karną i cywilną za czyny podejmowane przez instytucje podczas wykonywania ich zadań (immunitet funkcyjny). Brak takiej ochrony przed wpływami zewnętrznymi może doprowadzić do tego, że krajowe instytucje praw człowieka nie będą w stanie wykonywać swoich zadań bez obawy przed postępowaniem sądowym. Z badania przeprowadzonego na potrzeby tego sprawozdania wynika, że kierownictwo zaledwie 16 z 33 instytucji objętych tym badaniem uzyskało taki immunitet, który jest rozszerzony na zarząd w czterech państwach członkowskich. W innych krajach, takich jak Chorwacja, zastępcy rzeczników praw obywatelskich również korzystają z takiego samego immunitetu jak rzecznik praw obywatelskich. W odniesieniu do pracowników ochrona przed taką odpowiedzialnością jest zapewniona tylko w dwóch państwach członkowskich.

Istnieją różne inne formy zagrożeń dla krajowych instytucji praw człowieka, w tym dla ich kierownictwa i pracowników, które znacznie utrudniają ich pracę. Komisarz Praw Człowieka Rady Europy poinformowała o pewnych zagrożeniach dla instytucji, w tym w państwach członkowskich. Zagrożenia te obejmują cięcia budżetowe i ingerencję w procedurę wyboru i mianowania⁽⁴⁾, dlatego ważne jest, aby istniał silny system prewencji. Ponadto ONZ uznała znaczenie krajowych instytucji praw człowieka

w zapobieganiu represjom wobec organizacji społeczeństwa obywatelskiego⁽⁵⁾. Sekretarz Generalny ONZ podkreślił ostatnio na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ, że państwa muszą podjąć środki mające na celu zapobieganie naciskom na krajowe instytucje praw człowieka⁽⁶⁾.

Rada Unii Europejskiej „podkreśliła, że konieczne jest zapewnienie warunków wzmacniających pozycję niezależnych krajowych instytucji praw człowieka, organów ds. równości i innych mechanizmów praw człowieka”⁽⁷⁾.

Z badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszego sprawozdania wynika, że główne wyzwania związane z zapewnieniem ochrony i warunków sprzyjających działalności krajowych instytucji praw człowieka obejmują przypadki nękania, gróźb i ataków kierowanych w stronę ich personelu, kierownictwa i obiektów. Trzydzieści krajowych instytucji praw człowieka zgłosiło, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy ich pracownicy i wolontariusze byli narażeni na groźby i nękanie w związku z ich pracą, głównie w internecie. Inną formą zagrożenia jest nadmiernie negatywny dyskurs na temat kwestii praw człowieka, o czym donosiła jedna trzecia instytucji.

(4) Rada Europy, Komisarz Praw Człowieka Rady Europy (2018), **Paris Principles at 25: National Human Rights Institutions needed more than ever** („Zasady paryskie po 25 latach: krajowe instytucje praw człowieka są potrzebne bardziej niż kiedykolwiek przedtem”), 18 grudnia.

(5) Rada Praw Człowieka (2019), **A/HRC/RES/42/28**, 1 października.

(6) Zgromadzenie Ogólne ONZ (2019), **A/74/226**, 25 lipca; Zgromadzenie Ogólne ONZ (2019), **A/RES/74/156**, 23 stycznia.

(7) Rada Unii Europejskiej (2019), **Konkluzje Rady w sprawie Karty praw podstawowych po upływie 10 lat: aktualna sytuacja i dalsze prace**, s. 11.

INSTYTUCJE ODZWIERCIEDLAJĄCE RÓŻNORODNOŚĆ – W WARUNKACH SPRZYJAJĄCYCH PRAWOM CZŁOWIEKA

Pluralizm społeczny w krajowych instytucjach praw człowieka i ich forach konsultacyjnych jest wymogiem określonym w zasadach paryskich, powiązany z ich niezależnością. Jest to element o kluczowym znaczeniu dla skutecznego funkcjonowania krajowych instytucji praw człowieka i ich zdolności do wywierania wpływu na sytuację w zakresie praw człowieka na danym terenie. Każda instytucja powinna odzwierciedlać szerszy skład społeczeństwa, a także, w swoim sposobie działania, odnosić się do szerszej społeczności, współpracując ze społeczeństwem obywatelskim i angażując się w działania tych, którzy w przeciwnym razie mogą zostać pozostawieni sami sobie i nie zostać wysłuchani. Zasady paryskie odnoszą się do mianowania członków krajowych instytucji praw człowieka, którzy mają być „ustanowieni zgodnie z procedurą zapewniającą wszelkie niezbędne gwarancje w celu zapewnienia pluralistycznej reprezentacji sił społecznych (społeczeństwa obywatelskiego) zaangażowanych w ochronę i promowanie praw człowieka”. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim jest również ważnym elementem zasad paryskich.

W kontekście UE pluralizm odzwierciedla poszanowanie różnorodności kulturowej, religijnej i językowej, jak określono w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (art. 22) i Traktacie o Unii Europejskiej (art. 2). Ponadto Traktat stanowi (art. 10 ust. 3), że decyzje w UE powinny być podejmowane w sposób jak najbardziej otwarty i zbliżony do obywatela. W tym duchu wydaje się korzystne uwzględnienie w ramach kontroli praw człowieka pluralizmu w społeczeństwie przy wdrażaniu prawa UE.

Z badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszego sprawozdania wynika, że 15 krajowych instytucji praw człowieka dąży do zapewnienia pluralizmu poprzez skład swoich kolegiałnych organów decyzyjnych – instytutowych krajowych instytucji praw człowieka w formie komisji. Ponadto z badań przeprowadzonych przez FRA wynika, że równowaga między kobietami i mężczyznami na stanowiskach pracowniczych i kierowniczych w instytucjach jest lepsza niż 10 lat temu w obu kategoriach.

Uwaga:

EGW: Anglia i Walia;
NI: Irlandia Północna;
SCT: Szkocja.

OPINIA FRA 12

Zgodnie z zasadami paryskimi państwa członkowskie UE zachęca się do zapewnienia, by w strukturach i członkostwie w krajowych instytucjach praw człowieka uwzględniano zróżnicowany charakter społeczeństwa. Można tego dokonać poprzez skład kolegiałnych organów decyzyjnych, organów doradczych i pracowników. Krajowe instytucje praw człowieka muszą również być w stanie prowadzić regularną i konstruktywną współpracę ze społeczeństwem obywatelskim. Odzwierciedlenie pluralizmu społeczeństwa, w tym grup marginalizowanych, ma zasadnicze znaczenie dla wiarygodności i skuteczności krajowych instytucji praw człowieka.

RYСУNEK 8: SPOSOBY ZAPEWNIENIA PLURALIZMU PRZEZ INSTYTUCJE

Status A	Austria	Belgia	Bułgaria – Komisja	Bułgaria – Rzecznik	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Niemcy	Grecja	Węgry	Irlandia	Włochy	Łotwa	Litwa	Luksemburg	Malta	Niderlandy	Polska	Portugalia	Rumunia – Instytut	Rumunia – Rzecznik	Słowacja	Słowenia	Hiszpania	Szwecja	Zjednoczone Królestwo – EEW	Zjednoczone Królestwo – SCT	Zjednoczone Królestwo – NI	Macedonia Północna	Serbia		
Brak akredytowanej instytucji																																				
Organ pluralistyczny w ramach krajowej instytucji praw człowieka																																				
Organy doradcze – szeroki zakres																																				
Organy doradcze – wąski zakres																																				

Źródło: FRA, 2020 (na podstawie 33 odpowiedzi na kwestionariusz wysłany do 34 krajowych instytucji praw człowieka oraz badanie źródeł wtórnych FRA).

OPINIA FRA 13

Państwa członkowskie powinny rozważyć zwiększenie wsparcia na rzecz współpracy między krajowymi instytucjami praw człowieka a miastami lub regionami – przy wykorzystaniu specjalnych zasobów. Taka współpraca nie tylko wzmocniłaby prawa człowieka na szczeblu lokalnym, lecz także wspierałaby podnoszenie świadomości na temat praw. Zadanie 16.10 związane z celem zrównoważonego rozwoju („zapewnić powszechny dostęp do informacji oraz chronić podstawowe wolności, zgodnie z krajową legislacją i międzynarodowymi porozumieniami”) może być dalej rozważane przy zwiększaniu wymiany krajowych instytucji praw człowieka z władzami na różnych szczeblach, w tym w miastach i regionach.

Wszystkie krajowe instytucje praw człowieka objęte niniejszym sprawozdaniem współpracują z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Prawie połowa instytucji jest do tego zobowiązana, jedna trzecia ma ku temu wyraźne możliwości, a około jedna piąta czyni to z powodu ustalonej praktyki. Krajowe instytucje praw człowieka ściśle współpracują ze społeczeństwem obywatelskim w następujących obszarach: 31 w sprawie podnoszenia świadomości oraz edukacji i szkoleń w zakresie praw człowieka, 23 w sprawie wspólnych projektów i trzy w innych obszarach. Wykorzystują one szereg form komunikacji i współpracy ze społeczeństwem obywatelskim. Zaproszenia do składania wniosków i finansowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego przez instytucje pozostają rzadką praktyką.

W ramach uzupełnienia badań na potrzeby niniejszego sprawozdania Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej przeprowadziła konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim na temat swojej współpracy z krajowymi instytucjami praw człowieka. Wyniki pokazują, że mimo dobrego zaangażowania może ono być zróżnicowane pod względem większej liczby obszarów tematycznych, współpraca może zostać sformalizowana i rozszerzona na wszystkie obszary pracy krajowej instytucji praw

człowieka, co jest elementem wskazanym również w zaleceniach podkomitetu akredytacyjnego.

Badania prowadzone przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej dotyczyły również innych form inkluzywności. Prawie połowa krajowych instytucji praw człowieka objętych badaniem współpracuje z właściwymi władzami miast i innymi władzami lokalnymi w ramach różnych form współpracy. Trzy krajowe instytucje praw człowieka utworzyły biura w różnych częściach kraju w celu zwiększenia zasięgu działań na rzecz uprawnionych lub zintensyfikowania promocji praw. Władze miast skorzystały z wiedzy fachowej instytucji w zakresie praw, co pozytywnie wpłynęło na dobre sprawowanie rządów, w tym zaangażowanie uprawnionych w procesy kształtowania polityki. Odnosi się to również do obszaru praw, takich jak dostęp do wymiaru sprawiedliwości, prawo do informacji, wolność wyznania, sumienia, opinii, informacji i wypowiedzi, zajmowanie się kwestiami dyskryminacji i zapobieganie jej poprzez ukierunkowaną edukację urzędników publicznych w zakresie praw człowieka, dostępność usług i tworzenie przestrzeni dla różnorodności.

Uwaga:

E&W: Anglia i Walia;
NI: Irlandia Północna;
SCT: Szkocja.

RYSUNEK 9: WSPÓŁPRACA KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA Z ORGANIZACJAMI SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Status A	Austria	Belgia	Bulgaria – Komisja	Bulgaria – Rzecznik	Chorwacja	Cypr	Czechy	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Niemcy	Grecja	Węgry	Irlandia	Włochy	Łotwa	Litwa	Luksemburg	Malta	Niderlandy	Polska	Portugalia	Rumunia – Instytut	Rumunia – Rzecznik	Słowacja	Słowenia	Hiszpania	Szwecja	Zjednoczone Królestwo – E&W	Zjednoczone Królestwo – SCT	Zjednoczone Królestwo – NI	Macedonia Północna	Serbia	
Wyraźny obowiązek																																			
Wyraźna możliwość																																			
Możliwość dorozumiana/ ustalona praktyka																																			

Źródło: FRA, 2020 (na podstawie 33 odpowiedzi na kwestionariusz wysłany do 34 krajowych instytucji praw człowieka oraz badanie źródeł wtórnych FRA).

KRAJOWE INSTYTUCJE PRAW CZŁOWIEKA DYSPONUJĄCE ODPOWIEDNIMI ZASOBAMI

Odpowiednie zasoby finansowe i ludzkie mają kluczowe znaczenie dla instytucji krajowych, aby mogły one niezależnie i skutecznie realizować różne mandaty w zakresie praw człowieka.

Zróżnicowany charakter krajowych instytucji praw człowieka (niektóre z nich są również instytucjami rzeczników praw obywatelskich i organami ds. równości) w państwach członkowskich UE nie pozwala na łatwe porównanie ich dostępnych zasobów, zarówno finansowych, jak i ludzkich. Wprawdzie badania przeprowadzone przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej wskazują na nieznaczny ogólny wzrost budżetów instytucji (związany głównie z dodatkowymi mandatami, nieuwzględnioną inflacją) w UE w latach 2010–2019, to jednak w niektórych latach i w przypadku niektórych krajowych instytucji praw człowieka poczyniono znaczne cięcia budżetowe. Z porównania dostępnych danych dotyczących instytucji w latach 2011–2019 wynika, że zasadniczo nastąpił wzrost liczby pracowników, który jednak należy postrzegać w kontekście rosnącej liczby zadań.

Z badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszego sprawozdania wynika, że wiele krajowych instytucji praw człowieka nadal dysponuje niewielką liczbą pracowników, biorąc pod uwagę ich wielorakie mandaty, takie jak pełnienie funkcji organu ds. równości na mocy prawa UE, krajowego mechanizmu prewencji na mocy Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (OPCAT) oraz krajowego mechanizmu monitorowania na mocy Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

OPINIA FRA 14

Zgodnie z zasadami paryskimi i zaleceniami Rady Europy i Komisji Europejskiej dla wyspecjalizowanych organów państwa członkowskie UE powinny zapewnić krajowym instytucjom praw człowieka przydział zasobów finansowych i ludzkich na poziomie umożliwiającym zdolność operacyjną do skutecznej i niezależnej realizacji mandatów. W tym celu przydatna mogłaby być terminowa wymiana między krajowymi instytucjami praw człowieka a decydentami, w formie konsultacji przed przyjęciem budżetu, bez uszczerbku dla ich niezależności. Wszelkie ogólne cięcia budżetowe w zakresie służb użyteczności publicznej nie powinny w sposób nieproporcjonalny działać na niekorzyść krajowych instytucji praw człowieka.

Należy zapewnić wystarczające zasoby dla krajowych instytucji praw człowieka, aby mogły one zajmować się kluczowymi kwestiami dotyczącymi praw człowieka i skutecznie realizować swoje funkcje. Jest to istotne zarówno dla ogólnego rozwoju, jak i wzmocnienia ich własnej wiedzy fachowej w kwestiach takich jak Karta. Krajowe instytucje praw człowieka muszą również posiadać zdolność do zwiększania świadomości na temat swojego mandatu i funkcji wśród ogółu społeczeństwa i grup szczególnie wrażliwych.

Zasoby powinny również umożliwiać krajowym instytucjom praw człowieka współpracę z innymi instytucjami posiadającymi kompetencje w zakresie praw człowieka na szczeblu krajowym, aby zapewnić koordynację i współdziałanie z ONZ, Radą Europy i innymi organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi, w tym instytucjami UE.

OPINIA FRA 15

Szczególną uwagę należy zwrócić na zapewnienie, aby krajowe instytucje praw człowieka, realizując wyraźny mandat i każde dodatkowe zadanie, dysponowały wystarczającymi zasobami, które będą wykorzystywane skutecznie i bez uszczerbku dla bieżących działań.

UE i jej państwa członkowskie muszą również zapewnić, aby dodatkowe mandaty i dodatkowe zadania nie wpływały na skuteczność krajowych instytucji praw człowieka poprzez nieproporcjonalne blokowanie zdolności lub wskazywanie wyborów strategicznych.

Państwa członkowskie powinny konsultować się z krajowymi instytucjami praw człowieka w sprawie wszelkich inicjatyw legislacyjnych lub politycznych, które mają wpływ na krajowe instytucje praw człowieka, w tym w sprawie mandatów i budżetów.

Zgodnie z zasadami paryskimi i międzynarodowymi normami krajowe instytucje praw człowieka odgrywają ważną rolę we współpracy z ONZ. Niezbędna jest również współpraca z regionalnymi mechanizmami ochrony praw człowieka oraz innymi regionalnymi i krajowymi mechanizmami – w tym z krajowymi instytucjami praw człowieka w innych krajach właściwymi w dziedzinie ochrony lub promocji praw człowieka, jak również z innymi organami posiadającymi kompetencje w zakresie praw człowieka w tym samym kraju.

Metodyka

Informacje zebrano ze źródeł pierwotnych i wtórnych (jakościowych i ilościowych).

Pracownicy Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) zebrali dane za pomocą kwestionariuszy i wywiadów z krajowymi instytucjami praw człowieka w 28 ówczesnych państwach członkowskich oraz w dwóch krajach przystępujących do UE objętych mandatem Agencji – Macedonii Północnej i Serbii. Dane zebrano w okresie od kwietnia do września 2019 r. Krajowe instytucje praw człowieka lub równoważne instytucje będące członkami ENNHRI, w przypadku państw członkowskich, w których nie ma krajowych instytucji praw człowieka, udzieliły odpowiedzi w ramach kwestionariusza i zostały wysłuchane. Łącznie 34 krajowe instytucje praw człowieka otrzymały kwestionariusz Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej; 33 udzieliły odpowiedzi, chociaż niektóre krajowe instytucje praw człowieka zdecydowały się nie udzielać odpowiedzi we wszystkich częściach kwestionariusza. W tym samym okresie przeprowadzono dodatkowe badania źródeł wtórnych. W styczniu 2020 r. krajowe instytucje praw człowieka i krajowi urzędnicy łącznikowi przeprowadzili weryfikację danych projektu sprawozdania.

Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej otrzymała cenne informacje zwrotne dotyczące wstępnej analizy danych i kluczowych ustaleń od komitetu doradczego ds. sprawozdania, w skład którego wchodził przedstawiciel ENNHRI, GANHRI, Equinet, Rady Europy, Komisji Europejskiej, Biura Praw Człowieka ONZ, OBWE-ODIHR, panelu doradczego platformy praw podstawowych Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz dwaj niezależni eksperci.

TABELA MANDATÓW KRAJOWYCH INSTYTUCJI PRAW CZŁOWIEKA (LUB ICH NAJBLIŻSZEGO ODPOWIEDNIKA) ZAWARTYCH W BADANIU FRA (*)

Krajowe instytucje praw człowieka	Mandaty									
	Promowanie i ochrona praw człowieka	Instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich posiadające mandat w zakresie niewłaściwego administrowania	Krajowe mechanizmy prewencji w ramach OPCAT	Krajowe mechanizmy monitorowania w ramach Komitetu do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych	Organy ds. równości posiadające mandat w zakresie równego traktowania	Monitorowanie prymusowych powrotów (dyrektywa UE w sprawie powrotów)	Zgłaszanie przypadków handlu ludźmi (dyrektywa UE)	Ochrona swobody przemieszczania się i prawa do mobilności w UE	Pozostałe mandaty	Liczba mandatów przypadających na krajową instytucję praw człowieka
Krajowe instytucje praw człowieka na mandat	33	15	18	23	15	8	2	4	12	
Austriacka Rada Rzecznika Praw Obywatelskich	✓	✓	✓	✓					✓	5
Międzyfederalne Centrum ds. Równości Szans i Przeciwdziałania Rasizmowi i Dyskryminacji (Unia) (Belgia)	✓			✓	✓			✓	✓	5
Rzecznik Republiki Bułgarii	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	7
Komisja Antydyskryminacyjna (Bułgaria)	✓				✓					2
Instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich Republiki Chorwacji	✓	✓	✓		✓				✓	5
Rzecznik ds. Administracji i Praw Człowieka (Cypr)	✓	✓	✓	✓	✓	✓				6
Rzecznik Praw Obywatelskich (Czechy)		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	7
Duński Instytut Praw Człowieka	✓		✓ (**)	✓	✓					4
Kanclerz Sprawiedliwości (Estonia)	✓	✓	✓	✓	✓	✓ (**)				6
Centrum Praw Człowieka (Finlandia)	✓		✓ (**)	✓						3
Parlamentarny Rzecznik Praw Obywatelskich (Finlandia)	✓	✓	✓	✓						4
Krajowa Komisja Konsultacyjna ds. Praw Człowieka (Francja)	✓			✓			✓		✓	4
Niemiecki Instytut Praw Człowieka	✓			✓					✓	3
Grecka Krajowa Komisja Praw Człowieka	✓								✓	2
Urząd Rzecznika Praw Podstawowych (Węgry)	✓	✓	✓		✓				✓	5
Irlandzka Komisja Praw Człowieka i Równouprawnienia	✓			✓	✓			✓	✓	5
Krajowy Poręczyciel Praw Osób Zatrzymanych lub Pozbawionych Wolności Osobistej (Włochy)	✓		✓	✓		✓				4
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Republiki Łotewskiej	✓	✓		✓	✓	✓			✓	6
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Parlamentu Litwy (Litwa)	✓	✓	✓							3
Komisja Konsultacyjna ds. Praw Człowieka w Luksemburgu	✓			✓			✓			3
Niderlandzki Instytut Praw Człowieka	✓			✓	✓					3
Rzecznik Praw Obywatelskich (Polska)	✓	✓	✓	✓	✓					5
Portugalskie Instytucje Rzecznika Praw Obywatelskich	✓	✓	✓	✓ (**)						4
Rumuński Instytut Praw Człowieka	✓									1
Rzecznik Praw Obywatelskich (Rumunia)	✓		✓							2
Słowackie Krajowe Centrum Praw Człowieka	✓				✓					2
Rzecznik Praw Obywatelskich Republiki Słowenii	✓	✓	✓							3
Instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich w Hiszpanii	✓	✓	✓	✓ (***)		✓				5
Rzecznik Praw Obywatelskich (Szwecja)	✓				✓					2
Rzecznik Praw Obywatelskich Republiki Macedonii Północnej	✓	✓	✓	✓			✓		✓	6
Rzecznik Praw Obywatelskich Republiki Serbskiej	✓	✓	✓							3
Komisja ds. Równości i Praw Człowieka (Zjednoczone Królestwo)	✓			✓	✓					3
Komisja ds. Praw Człowieka Irlandii Północnej	✓			✓						2
Szkocka Komisja Praw Człowieka	✓		✓	✓						3

▲
 (*) Pierwotnie opracowana w styczniu 2020 r., regularnie aktualizowana, zob. załącznik III zawierający mandaty krajowych instytucji praw człowieka; (**) częściowo zaangażowana; (***) w ramach mandatu ogólnego.

Pełne sprawozdanie na temat silnych i skutecznych krajowych instytucji praw człowieka – zob. <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/strong-effective-nhris>

Zob. także: FRA (2010), **National Human Rights Institutions in the EU Member States. Strengthening the fundamental rights architecture in the EU**, Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej

PROMOWANIE I OCHRONA PRAW PODSTAWOWYCH W UE

Krajowe instytucje praw człowieka (NHRI) stanowią istotną część systemu ochrony praw człowieka na szczeblu krajowym. Poprzez podnoszenie świadomości, udzielanie porad, monitorowanie i pociąganie władz do odpowiedzialności, odgrywają one główną rolę w podejmowaniu wielkich wyzwań współczesnego świata związanych z prawami człowieka – rozwiązując zarówno utrzymujące się problemy, takie jak dyskryminacja i nierówność, jak i wciąż pojawiające się nowe problemy, takie jak wpływ sztucznej inteligencji i pandemii COVID-19 na prawa człowieka.

W ustaleniach FRA podkreśla się, że do wykorzystania swojego potencjału krajowe instytucje praw człowieka potrzebują jasnego mandatu, niezależności, odpowiednich zasobów, a także, że ich członkowie muszą odzwierciedlać różnorodność naszych społeczeństw. Muszą one również być zgodne z zasadami paryskimi dotyczącymi niezależności i skuteczności krajowych instytucji praw człowieka, zatwierdzonymi przez Organizację Narodów Zjednoczonych.

FRA – AGENCJA PRAW PODSTAWOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ
Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wiedeń – Austria
T +43 158030-0 – F +43 158030-699

fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights
 twitter.com/EURightsAgency
 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej